KOUCHINGDA MOTIVATSIYA NAZARIYALARI TAHLILI

Y.Nurumbekova
GulDPI “Pedagogika va psixologiya” kafedrasi mudiri, dotsent

Anotatsiya. Ushbu tezisda kouchingda motivatsiya nazariyalari tahlili, vazifaning murakkabligi (tashqi, barqaror muvaffaqiyat omili), g‘ayrat (ichki, o‘zgaruvchan muvaffaqiyat omili),tasodifiy tasodif (tashqi, beqaror muvaffaqiyat omili),qobiliyatlar (ichki, barqaror muvaffaqiyat omili), psixologiya, motivatsiya nazariyasi batafsil yaratilgan.

Kalit so‘zlar: Shaxs, rivojlanish, dunyoqarash, kognitiv-baholash, «yaxshi – yomon», insonning xulq-atvori, motivatsion-kognitiv, parametr, muvaffaqiyat va muvaffaqiyatsizlik, sabab, tasniflash, tashqi, barqaror.

Annotation. In this article, the analysis of motivational theories in coaching, task complexity (external, stable success factor), motivation (internal, variable success factor), random chance (external, unstable success factor), abilities (internal, stable success factor), psychology, The theory of motivation is created in detail.

Key words: Personality, development, outlook, cognitive-evaluation, "good - bad", human behavior, motivational-cognitive, parameters, success and failure, cause, classification, external, stable.

Inson faoliyati motivatsiyasining eng muhim masalalaridan biri bu uning harakatlarining sabablarini tushuntirishdir. Nedensional atribut deganda subyekt tomonidan boshqa odamlarning xulq-atvorining sabablari va motivlarini va ularning kelajakdagi xatti-harakatlarini bashorat qilish qobiliyatining rivojlanishi asosida shaxslararo tushunish tushunchasi tushuniladi.

Nedensional atributni eksperimental tadqiqotlar quyidagilarni ko‘rsatdi:bir kishi o‘z xatti-harakatlarini boshqa odamlarning xatti-harakatlarini qanday izohlayotgan bo‘lsa, shunchalik tushuntirmaydi;sabablarni aniqlash jarayonlari mantiqiy normalarga bo‘ysunmaydi;odam o‘z faoliyatining muvaffaqiyatsiz natijalarini tashqi omillar, muvaffaqiyatli natijalarni ichki omillar bilan izohlashga moyil. Nedensional atributni o‘rganish F. Xayderning 1958 yilda nashr etilgan «Shaxslararo munosabatlar psixologiyasi» asaridan boshlandi. Shu bilan birga, odamning odam tomonidan idrok yetilishi bo‘yicha muhim tadqiqotlar matbuotda paydo bo‘ldi, u yerda odamni uning shaxs sifatida idrok etishiga oid ma’lumotlarni taqdim etish ketma-ketligining ta’siri aniqlandi.

Shaxs konstruksiyalari nazariyasi bo‘yicha G. Kelli tomonidan ishlangan bu bilim sohasining rivojlanishiga katta hissa qo‘shdi – barqaror dunyoqarash kognitiv-baholash tuzilmalari, ular orqali odam dunyoni prizma orqali idrok yetadigan tushunchalar tizimi. Shaxsni qurish – bu qarama-qarshi baholovchi tushunchalar (masalan, «yaxshi – yomon», «yaxshi – yomon» va hokazo), ular ko‘pincha boshqa odamlarga va uning atrofidagi voqealarga beriladigan xususiyatlarda uchraydi. Biri ba’zi ta’riflarni (konstruksiyalar) ishlatishni afzal ko‘radi, boshqasi

yesa boshqacharoqlarini ishlatadi: biri ijobiy xususiyatlarga, ikkinchisi salbiy belgilarga murojaat qiladi. Shaxs prizmasi orqali ma’lum bir shaxsga xos xususiyatlarni shakllantiradi, uning dunyoga bo‘lgan o‘ziga xos qarashlarini tasvirlash mumkin. Ular, shuningdek, insonning xulq-atvorini, uning motivatsion-kognitiv izohini (sabab sababini) taxmin qilish uchun xizmat qilishi mumkin. Ma’lum bo‘lishicha, odamlar odamlarni tashqi holatlarga yemas, balki ularni sodir yetgan shaxs shaxsiyatining kuzatilgan xatti-harakatlarining sabablarini ko‘proq izohlaydilar. Ushbu naqsh «fundamental aniqlash xatosi» deb nomlanadi (I. Jones, 1979).

Faoliyatdagi yutuqlarni tushuntirishda ishlatiladigan tushunchalardan biri bu Vayner nazariyasi. Unga ko‘ra, muvaffaqiyat va muvaffaqiyatsizlikning har xil sabablarini ikki parametr bilan baholash mumkin: lokalizatsiya va barqarorlik. Ushbu parametrlardan birinchisi, inson o‘zining muvaffaqiyatlari va muvaffaqiyatsizliklari sabablarini ko‘rishini tavsiflaydi; o‘zingiz yoki holatlardan mustaqil ravishda. Barqarorlik tegishli sababning harakatining barqarorligi yoki barqarorligi sifatida qaraladi. Ushbu ikki parametrning turli xil kombinatsiyasi muvaffaqiyat va muvaffaqiyatsizlikning mumkin bo‘lgan sabablarini quyidagi tasniflashni aniqlaydi.

Vazifaning murakkabligi (tashqi, barqaror muvaffaqiyat omili).

G‘ayrat (ichki, o‘zgaruvchan muvaffaqiyat omili).

Tasodifiy tasodif (tashqi, beqaror muvaffaqiyat omili).

Qobiliyatlar (ichki, barqaror muvaffaqiyat omili).

Psixologiyada turli xil faoliyatlarda muvaffaqiyatga yerishish uchun motivatsiya nazariyasi batafsil yaratilgan va ishlab chiqilgan.Ushbu nazariyaning asoschilari amerikalik olimlar D.Makkelland, D. Atkinson va nemis olimi X.Xekxauzen. Ushbu nazariyaning asosiy qoidalarini ko‘rib chiqing. Biror kishining muvaffaqiyatga yerishishga qaratilgan faoliyati bilan bog‘liq ikkita sabab bor. Bu muvaffaqiyat uchun sabab va muvaffaqiyatsizlikka yo‘l qo‘ymaslik uchun sababdir. Muvaffaqiyatga va muvaffaqiyatsizlikka yo‘l qo‘ymaslikka undagan odamlarning xatti-harakati quyidagicha farq qiladi. Muvaffaqiyatga undagan odamlar odatda o‘zlarining faoliyatlarida ijobiy maqsadlar qo‘yadilar, bunga yerishish bir maromda muvaffaqiyat sifatida qaralishi mumkin. Ular har qanday holatda ham o‘z faoliyatida muvaffaqiyatga yerishish istagini aniq namoyon qiladilar, bunday tadbirlarni qidiradilar, ular bilan faol shug‘ullanadilar, o‘z maqsadlariga yerishish uchun vositalarni tanlaydilar va afzal ko‘radilar. O‘zlarining kognitiv sohasidagi bunday odamlar odatda muvaffaqiyatga umid qilishadi, ya’ni ular biron-bir ishni bajarishganda, ular doimo muvaffaqiyat qozonishini kutishadi, bunga ishonishadi. Ular maqsadga yerishishga qaratilgan harakatlar uchun ma’qullashni kutishadi va bu bilan bog‘liq ish ularga ijobiy his-tuyg‘ularni keltirib chiqaradi.

Bundan tashqari, ular o‘zlarining barcha resurslarini to‘liq safarbar yetish va maqsadlariga yerishishga qaratilganligi bilan ajralib turadi.

Muvaffaqiyatsizlikka yo‘naltirilgan odamlar, aksincha, ko‘pincha o‘zlarini yengil yoki juda murakkab kasblarni afzal ko‘rgan holda o‘zlarining shaxsiy taqdirini belgilashga tayyor yemaslar. Bundan tashqari, ular ko‘pincha o‘zlarining qobiliyatlari to‘g‘risidagi ob’ektiv ma’lumotlarga ye’tibor bermaydilar, o‘zlarini yuqori baholaydilar yoki kam baholaydilar, da’volarning real bo‘lmagan darajasiga yega. Muvaffaqiyatli odamlar o‘z maqsadlariga yerishishda juda qat’iydirlar. Juda oson va juda qiyin bo‘lgan vazifalar uchun ular muvaffaqiyatsizlikka sabab bo‘lganlarga qaraganda o‘zlarini boshqacha tutadilar. Muvaffaqiyatga yerishish motivatsiyasining ustunligi bilan, kishi qiyinchilik darajasida o‘rtacha yoki biroz ko‘tarilgan vazifalarni afzal ko‘radi va muvaffaqiyatsizlikka yo‘l qo‘ymaslik motivatsiyasining ustunligi bilan, vazifalar yeng oson va yeng qiyindir. ko‘nikmalar. Muvaffaqiyatsizlikka yo‘naltirilgan odamlar, aksincha, ko‘pincha o‘zlarini yengil yoki juda murakkab kasblarni afzal ko‘rgan holda o‘zlarining shaxsiy taqdirini belgilashga tayyor yemaslar. Bundan tashqari, ular ko‘pincha o‘zlarining qobiliyatlari to‘g‘risidagi ob’ektiv ma’lumotlarga ye’tibor bermaydilar, o‘zlarini yuqori baholaydilar yoki kam baholaydilar, da’volarning real bo‘lmagan darajasiga yega.

Muvaffaqiyatli odamlar o‘z maqsadlariga yerishishda juda qat’iydirlar. Juda oson va juda qiyin bo‘lgan vazifalar uchun ular muvaffaqiyatsizlikka sabab bo‘lganlarga qaraganda o‘zlarini boshqacha tutadilar. Muvaffaqiyatga yerishish motivatsiyasining ustunligi bilan, kishi qiyinchilik darajasida o‘rtacha yoki biroz ko‘tarilgan vazifalarni afzal ko‘radi va muvaffaqiyatsizlikka yo‘l

qo‘ymaslik motivatsiyasining ustunligi bilan, vazifalar yeng oson va yeng qiyindir. ko‘nikmalar. Muvaffaqiyatsizlikka yo‘naltirilgan odamlar, aksincha, ko‘pincha o‘zlarini yengil yoki juda murakkab kasblarni afzal ko‘rgan holda, o‘zlarining shaxsiy taqdirini belgilashning yetishmasligi bilan ajralib turadi. Bundan tashqari, ular ko‘pincha o‘zlarining qobiliyatlari to‘g‘risidagi ob’ektiv ma’lumotlarga ye’tibor bermaydilar, o‘zlarini yuqori baholaydilar yoki kam baholaydilar, da’volarning real bo‘lmagan darajasiga yega. Muvaffaqiyatli odamlar o‘z maqsadlariga yerishishda juda qat’iydirlar. Juda oson va juda qiyin bo‘lgan vazifalar uchun ular muvaffaqiyatsizlikka sabab bo‘lganlarga qaraganda o‘zlarini boshqacha tutadilar. Muvaffaqiyatga yerishish motivatsiyasining ustunligi bilan, kishi qiyinchilik darajasida o‘rtacha yoki biroz ko‘tarilgan vazifalarni afzal ko‘radi va muvaffaqiyatsizlikka yo‘l qo‘ymaslik motivatsiyasining ustunligi bilan, vazifalar yeng oson va yeng qiyindir. ular ko‘pincha kasblarni mustaqil belgilashning yetishmasligi bilan tavsiflanadi, ular o‘zlariga yengil yoki murakkab kasblarni afzal ko‘rishadi.

Bundan tashqari, ular ko‘pincha o‘zlarining qobiliyatlari to‘g‘risidagi ob’ektiv ma’lumotlarga ye’tibor bermaydilar, o‘zlarini yuqori baholaydilar yoki kam baholaydilar, da’volarning real bo‘lmagan darajasiga yega. Muvaffaqiyatli odamlar o‘z maqsadlariga yerishishda juda qat’iydirlar. Juda oson va juda qiyin bo‘lgan vazifalar uchun ular muvaffaqiyatsizlikka sabab bo‘lganlarga qaraganda o‘zlarini boshqacha tutadilar. Muvaffaqiyatga yerishish motivatsiyasining ustunligi bilan, kishi qiyinchilik darajasida o‘rtacha yoki biroz ko‘tarilgan vazifalarni afzal ko‘radi va muvaffaqiyatsizlikka yo‘l qo‘ymaslik motivatsiyasining ustunligi bilan, vazifalar yeng oson va yeng qiyindir. ular ko‘pincha kasblarni mustaqil belgilashning yetishmasligi bilan tavsiflanadi, ular o‘zlariga yengil yoki murakkab kasblarni afzal ko‘rishadi. Bundan tashqari, ular ko‘pincha o‘zlarining qobiliyatlari to‘g‘risidagi obyektiv ma’lumotlarga e’tibor bermaydilar, o‘zlarini yuqori baholaydilar yoki kam baholaydilar, da’volarning real bo‘lmagan darajasiga ega.

Adabiyotlar:

1. Nurumbekova, Y. (2021). Training of future teachers to professional educative activity on the basement. *Journal of Central Asian Social Studies*, *2*(01), 66-74.

2. Nurumbekova, Y. (2024). Bo‘lajak mutaxassislarda kouching kompetensiyasini shakllantirish darajasini baholash va tashxislash asosida uni pedagogik korreksiyalash. *Молодые ученые*, *2*(3), 11-14.

3. Nurumbekova, Y. (2024). Bo‘lajak mutaxassislarda kouching kompetensiyasini shakllantirish darajasini baholash va tashxislash asosida uni pedagogik korreksiyalash. *Молодые ученые*, *2*(3), 11-14.

4. Nurumbekova, Y. (2023). SKILLS ENSURING COACHING EFFECTIVENESS. *Development of pedagogical technologies in modern sciences*, *2*(11), 34-39.